

מראי מקומות - חולין צ"ח

וסבר להוסיף עליו במאי דבלע בדיקולא, כלישנא דלעיל דיכול לצרף מה דבלע הקדרה, ולא נתן לב לחוש שמא יותר חלב נפל שם, וא"ל רבנן שמא אף החלב נצטמק לפי חשבון מחמת המלח שנמלח עם הבשר, וכשם שאין בבשר ששים בו עכשיו, כך לא היו בו ששים בשעת נפילה. וביאר הר"ן (לה. בדפיו) דהיינו במליחה (דהא אין שייך בישול בסל), ולכן כ' דמכאן רא' דחלב אף במליחה מפעפע, וכ' דזהו דלא כשי' הרמב"ן [ויש לעי' איך יישוב הרמב"ן ק' זו, שהרי הוא ג"כ מפרש הסוגיא כן]. אבל רש"י פי' דמיירי בקלחת, וכ' הרמב"ן דמה דלא פרש"י כפשוטו, דמיירי בסל, היינו משום דשי' רש"י הוא שהבשר והחלב (תרבא) הו"ל כמין במינו, והל' ר' יהודה דמין במינו לא בטיל, וכיון שכן ע"כ מיירי דאית כאן רוטב, ועי' נעשה מין בשאינו מינו, וזה לא שייך בסל אלא בקלחת.

(ג) **ההוא פלגא דזיתא דתרבא דנפל וכו' - ע' ברעק"א** שהביא שהר"ש בטבול יום כ' להוכיח מסוגיין דאף בתערובת אמרי' שיש איסור חצי שיעור. וכ' רעק"א דראייתו תמוה, דלפי הבנת הר"ש, מ"ש חצי זית דנקט, הרי כל שאין בו כזית בכדא"פ הוא ג"כ חצי שיעור, וא"כ אפי' בכזית ממש שנפל לתוך ג' חצי זיתים, הרי חצי שיעור הוא, וא"כ יוצא דלעולם לא יהי' צריך ששים כדי לבטל איסור, דהא ודאי אפי' בפחות מששים לית בה שיעור בכדא"פ, וא"כ הוי חצי שיעור בתערובת, ועל הצד דסגי בשלשים כדי לבטל איסור דרבנן, לעולם תסגי בל'. ובשלמא בלא דברי הר"ש, הי' שייך לומר דאנו דנין על תחלת הנפילה, דמה דאמרי' דבדרבנן מבטלין בשלשים, היינו אם קודם שנתערב הי' איסור דרבנן, אבל לפי הבנה זו אין כאן שום רא' להא דחצי שיעור איסור אף בתערובת, דהא אנו דנין על האיסור כמו שהי' קודם שנתערב, ולא כמו שהי' בתערובת, והניח בצע"ג. **עוד כ' שם** להעיר דאם אמרי' דהיכא דיש בו טעם, א"כ כולו נתהפך להיות איסור מדין היתר מצטרף לאיסור, א"כ איך אמרי' דהוי ביטול איסור דרבנן, הרי יש כאן שאלה של איסור

(א) **בביצת אפרוח - פרש"י**, שהבשר נותן טעם, ול"ש טמאה ול"ש טהורה, שהרי נבלה היא. והוסיף **תוס'** דה"ה דם הנמצא בה נותן טעם בכולה. אולם ע' **ברמב"ן** שכ' שהחילוק בין ביצה שיש בה אפרוח לביצת טמאה שאין בה אפרוח, היינו דביצה שיש בה אפרוח, קליפתן רכה ויוצא ממנה טעם האפרוח ונבלע באחרות. ומבואר מדברי הרמב"ן דאין החילוק בין אם יש בה אפרוח או לא בענין כח או קלישות הטעם, אלא החילוק הוא לענין אם הקליפה מעכב העברת הטעם או לא. וא"כ, לכאור' אפי' אם יש קורט של דם, אין זה עושה כלום לענין עובי הקליפה, וא"כ לכאור' לדעת הרמב"ן אפי' אם יש קורט של דם, אינו נותן טעם לאסור שאר ביצים. **עוד כ' תוס'** דבירושלמי משמע שיש חילוק בין ביצים קלופות לביצים שאינם קלופות. וכ' דלפי"ז שמא גם לענין סוגיין ג"כ יש חילוק בין קלופות לשאינן קלופות, דהיינו דהיכא שהם קלופות, אפי' סתם ביצים נותנים טעם. ומה דלא תי' הגמ' כן, היינו משום דסתם ביצים מבשלים אותן בקליפתן. וע' **בטור** (פ"ו, ה' ר') שהביא חילוק זה, דאם קלופה אוסרת, וכ' **הב"ח** דהיינו כשהאחרות ג"כ קלופות, אבל בלא"ה אינן נותנין טעם. אולם הביא מש"כ **הפרישה** דהיכא דהביצה אסורה קלופה, נותן טעם לביצים שיש להם קליפה. וע' **בש"ך** (שם, י"ד) שהביא **שהרמב"ם** ו**הרמב"ן** אינן מחלקין כן, וכ' **הש"ך** דסבירא להו דפי' הירושלמי הוא דהיכא דאינן קלופות, יכול לשער במ"ה, ואין צריך ס', לפי שהקליפות עצמן מעלין האיסור.

(ב) **ההוא כזיתא תרבא דנפל בדיקולא דבשרא, וכו' - נח'** הראשונים בצירור הגמ'. שי' **הרמב"ן** ועוד ראשונים הוא דדיקולא היינו סל, והביאור הוא דלא מיירי שהי' כזית ידוע בשעת נפילה, אלא עכשיו מצאו בו כזית, וידע ר' אשי שבשעה שנפל שם הי' בבשר ששים במה שמצא עכשיו בחלב, אלא דעכשיו נתמעט נפח הבשר ונצטמק מחמת מלחו, שהוציא ממנו המיחל ויבש ונתמעט,

מ"ד בששים סבר בשר ועצמות בהדי בשר (ו)
ועצמות משערינן וה"ל ששים- ופי' הר"ן
דנח' בתרתי, דמ"ד בששים ס"ל דעצמות
הזרוע, כיון דרכים הם, אוסרים כבשר, וס"ל
ג"כ דעצמות האיל, אע"פ שיש בהם שהם
קשין (ואינן פולטין שום טעם), מצטרפין
להתיר, דקליפי היתר מעלין את האיסור.
ומ"ד במאה קסבר בשר בהדי בשר משערינן,
משום דפליג עליה בתרתי, דס"ל שאין
העצמות שבזרוע אוסרין, שאין בליחות
שבהן בנותן טעם, וס"ל ג"כ דאין עצמות
שבאיל מצטרפין להיתר, דקליפי היתר אין
מעלין את האיסור.

מ"ד בששים, וכו'- הק' הרשב"א, הא אי' ג"כ (ז)
המים שבקדרה, וא"כ לכא' בעינן טפי, ואיך
ילפי' מכאן דבטל בס' או בק'. ותי' דכיון
דאינן אלא אסמכתא בעלמא, א"כ י"ל דדיין
אם שיערו כל האיסורין כשיעור זרוע עם
האיל גופו, אבל מים, דלא פסיקא להו,
דפעמים נותנים עמו הרבה ופעמים מעט, לא
שיערו בו כלל.

חידוש הוא, ומחידוש לא גמרי'- פרש"י, (ח)
דהחידוש הוא שהתיר התורה לבטל האיסור
לכתחלה. וע' ברשב"א (ד"ה והתנן) שהביא
מש"כ הראב"ד להביא רא' מסוגיין שיש
איסור דאורייתא בדרך כלל לבטל איסור
לכתחלה, ורק חידוש הוא דחידש התורה
לענין זרוע בשלה דמותר הוא לבטלו
לכתחלה. אבל הרשב"א כ' דאין רא' מכאן,
דיכולין לפרש הסוגיא באו"א, דאפי' אם
מותר הוא בכלל לבטל האיסור לכתחלה,
מ"מ גנאי הוא. אבל כאן, בזרוע בשלה, הרי
התורה מצוהו לעשות כן, וזהו החידוש.

לא נצרכא אלא לטעם כעיקר, דבקדשים (ט)
אסור, קמ"ל דהכא שרי- פרש"י, דבקדשים
קיי"ל דנתינת טעם הו"ל כמו עיקרו ממש,
ולחא קתני דזהו למעוטי שאר קדשים,
דלענין שאר קדשים הוי טעם כעיקר, אבל
לענין חולין לא אמרי' דטעם הוי כעיקר מן
התורה, ולכן שפיר בטלין בס' או בק'. והביא
רא' לזה מהא דא' בע"ז דכל שטעמו ולא
ממשו אין לוקין עליו, אלמא דלאו מן התורה
הוא. וע' בתוס' דחולק על רש"י בזה.

דאורייתא, דאולי יש כאן טעם, וממילא הוי
שיעור איסור, והניח בצ"ע.

ביצה בס' והיא אסורה, בס' ואחת והיא (ד)
מותרת- ויש לעי', מ"ש ביצרה משאר
איסורים דאמרי' בהו דבס' והוא מותרים. וע'
ברמב"ן לעיל (צז:) שהביא דלפי מש"כ
הרי"ף דביצה הוי כברי', א"כ י"ל דמפני
חשיבותה עשו לה היכר, והוסיפו אחת
בשיעורה לרוטב (וכע"ז כ' הרמב"ם
[מאכ"א ט"ו, י"ט], ד"מפני שהיא ברי'
בפנ"ע עשו היכר בה והוסיפו בשיעורה", וע'
בנו"כ שם). עוד צידד לומר דבאמת בכל
האיסורין בעינן ששים וא' מלבד האיסור,
ורק בכחל סגי בששים והוא. עוד צידד דאולי
בכל האיסורים סגי בששים ועוד, אבל
בביצים לא שייך "ועוד", וממילא צריך עוד
ביצה. עיור פי' דלפי שיש ביצים גדולים
וקטנים, והבא לבטל ביצה ממש אינו משגיח
עליה לראות אם זו וכולן שוות ממש, לפיכך
הוסיפו אחת בשיעורה ולא הצריכוהו לשער
כל א' וא'.

ושניהם לא למדוה אלא מזרוע בשלה- (ה)
פרש"י, ואע"ג דאי אתי למילף מיני', מצית
למילף אפי' היכא דיהיב טעמא, דהא הכא
מיירי במין במינו, ושייך לומר דבזה השיעור
הי' באמת יהיב טעמא, מ"מ זהו רק חומרא
דרבנן לחוש לטעמא, אבל מעיקר הדין אה"נ,
אם יש שיעור ס' או ק' סגי בהכי, ולא אכפת
לן מה שיש כאן טעם. והק' הריטב"א, סכ"ס,
איך ילפי' ממין במינו דאפי' היכא דיהיב
טעמא שיהי' מותר בשיעורים אלו, אולי לא
התיר התורה אלא היכא דלא יהיב טעמא,
אבל היכא דיהיב טעמא לא. ולכן פי'
הריטב"א כמש"כ תוס' בעמוד ב' (ד"ה
ומאן), דאי"ז לימוד גמור, אלא דקבלה היתה
בידם דבס' או ק' בטל טעמו, וקבלה היתה
בידם ג"כ דהאסמכתא היתה מקרא זו, והמח'
הוא רק מהו האסמכתא, האם האסמכתא הוא
על ס', או על ק'. וע' בחתם סופר דכ' דשי'
רש"י הוא דטעם כעיקר הוא דרבנן, ודין ס'
וק' אין שייך לטעם כלל, וגזה"כ הוא, בין
במין במינו ובין במין בשאינו מינו, לעולם

בעינן ס' או ק' [נא"י תי' גמור לק' הריטב"א, דלמעשה
מהכ"ת לומר כן, דלמא לעולם טעם מילתא היא, ולכא' צ"ל דס"ל
דרש"י ס"ל מסברא דאין טעם כלום].

אלא טעם כל דהו, וכי פרכי' דלגמר מיני', היינו דלגמור מיני' לשאר קדשים דלשתרו ס' או בק' כמו בזרוע בשלה. וכ' הריטב"א דתי' זו אין לה טעם (ע"ש ביאורו), והביא מה שתי' הרמב"ן, דלגמרי התיר התורה זרוע בשלה שנתבשל עם האיל, בין אם יש איל כולו או אף אם אבד איזה מאבריו. ונמצא דפעמים נתבשל הזרוע עם האיל אף באופן דנותן טעם ממש. ומיהו כיון שעל הרוב נתבשל כולו, ויש בו ס' או ק', עמדו חכמים על הרוב ולמדו ממנה ס' או ק'.

וס"ל דשפיר הוי טעם כעיקר מדאורייתא בחולין, ומה דאין לוקין עליו התם, מיירי במין במינו, דמדאורייתא ברובא בטיל, ורק מדרבנן אסור, ולכן אסור ואין לוקין עליו. עוד הביא תוס' מהר"י מאורליינ"ש דאע"ג דטעם כעיקר מן התורה, מ"מ לא לקי על טעם כעיקר, משום דיליף טכ"ע מגיעולי עכו"ם, וליכא אלא עשה דתעבירו באש, דמצריך ליבון והגעלה, וכיון שאינו אלא עשה, אין לוקין עליו. ור"ת השיב ע"ז דאף אם המקור הוא מעשה, מ"מ י"ל דאהדיניהו לאיסורי, ולכן אי"ז סברא שלא ילקה. **וע"ע ברא"ש (סי' ל"א) שהביא מר' חיים (וכן אי' בתוס'), אולם לא ביאר הדבר כ"כ כמו הרא"ש (דלעולם איירי במין בשאינו מינו, ומה דלוקה על טעמו וממשו, היינו היכא שיש כזית נתערב בכדי אכילת פרס, דכיון שיש כ"כ איסור שבתוך אכילת פרס, אז נעשה כולו איסור, והאוכל ממנו כזית לוקה. וטעמו ולא ממשו היינו היכא דליכא כזית בכדא"פ, ואע"פ שנתן האיסור טעם בהיתר, אין לוקין עליו, ואע"ג דטעם כעיקר ילפי' מקרא, מסתבר לומר דלא החמירה תורה בנתינת טעם של איסור בהיתר להופכו לאיסור, כיון דההיתר כ"כ יותר על האיסור שאם הי' האיסור בעין וניכר בתוך תערובת ההיתר בלא נתינת טעם, לא ילקה עליו, כיון דלא אכלו בכדא"פ, א"כ מסתבר דבנתערב לא חמור מזה. **וע"ע ברעק"א (מערכה אות ו'), שכת' לחקור למ"ד טכ"ע לאו דאורייתא, מהו הדין דאורייתא, האם בטל ברוב, או דלמא אין צריכין רוב, אלא כל האיסור שהתורה אסרתו הוא רק כשהאיסור בעין הוא, אבל כל שנתערב בדבר אחר, אין איסורו מן התורה, ע"ש שהביא ראי' מתוס' כאן לצד זה. ומדברי רש"י, שכת' "ורבא לית לי' טכ"ע בחולין כדמפרש ואזיל, מדאורייתא ברובא בטיל", יהי' משמע לכאור' דס"ל דצריך ביטול מן התורה.****

(י) קמ"ל דהכא שרי- הק' הריטב"א (ועוד ראשונים), לפי רש"י דאמר' דהכא שרי טעם כעיקר בזרוע בשלה, הרי מה שייך כאן טעם כעיקר, הרי מיירי בס' או בק', וא"כ אין כאן טעם. ותי' (וכ"כ תוס') דס"ל לרש"י דמה דאמר' דטכ"ע בקדשים, לאו טעם ממש הוא